

Araştırma Makalesi
(Research Article)

Egemia, 2021, 8: 72-90

Kenan MEZDA¹

Orcid No: 0000-0003-0620-9641

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi

sorumlu yazar: kenanmezda@yandex.com.tr

Anahtar Sözcükler:

Sinema Salonları, Pandemi, Covid-19.

Keywords:

The Movie Theaters, Pandemic, Covid-19.

Covid 19 Pandemisi Sürecinin Türkiye'deki Sinema Salonlarına Etkisi Üzerine Bir Analiz

An Analysis For The Impact of The Covid 19 Pandemic on The Movie Theatres in Turkey

Alınış (Received): 28.01.2021

Kabul Tarihi (Accepted): 29.03.2021

ÖZ

Filmin sinema salonunda izlenmesi, sanatsal ve kültürel bir etkinlik olmanın ötesinde, toplumsal eğlence kültürünün dinamikleri içinde bir sosyalleşme faaliyeti olarak süregelmiştir. Sinema tarihine bakıldığında toplumun sinema salonlarında film izleme eyleminin, dünyadaki siyasi olaylar, ekonomik krizler, salgın hastalıklar ve teknolojik değişimlere göre değiştiği görülmüştür. 2020 yılından itibaren bu olaylara bir yenisinin eklendiği, kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinin de Türkiye'deki sinema sektörünü ciddi boyutlarda etkilediği gözlemlenmiştir. Bu çalışma pandemi sürecinin sinema salonlarına giden izleyici sayısına yaptığı olumsuz etkiyi değerlendiren betimleyici bir durum analizi niteliğindedir. Çalışmada salonların tarih boyunca etkilendiği durumlara genel bir bakışın ardından, belge tarama metodu ile Türkiye'de salgının başladığı 2020 yılında sinema salonlarına giden izleyicilere dair sayısal verilere ulaşılmış, veriler istatistik analiz yöntemi ile işlenerek söz konusu sonuçlara ulaşılmıştır. İzleyici sayılarının son 4 yıla kıyasla değişimi yüzdelik olarak hesaplanmış, bu sayılardaki yüzdelik düşüşler ay bazında ve kümülatif olarak tablolar/grafikler halinde sunulmuştur. Sonuç olarak Türkiye'de salon izleyicisi sayısında, virüs kaynaklı ilk ölüm vakasının görüldüğü Mart ayından itibaren geçmiş yıllara oranla ortalama %96,3'lük bir düşüşün yaşandığı tespit edilmiştir.

ABSTRACT

Watching a film in the movie theatre has evolved beyond its artistic and cultural merits and become a social activity within the dynamics of the mass entertainment industry and culture. Based on the history of cinema, it is clear that practices of film viewing are affected by variables such as; political events, economic crises, epidemics and technological changes in the world. Since 2020, it added a new event called Covid-19 pandemic that affected all over the world, even the cinema industry in Turkey has been observed in severely. This study is a descriptive situation analysis that evaluates the negative effect of the pandemic on the audience going to the movie theaters. After an overview of the situations in which movie theaters have been affected throughout history, in order to track the habits of moviegoers in 2020 the method of document scanning has been utilised to gain numerical data and create statistical analysis of the results. The change in the number of viewers have been compared to the last four years and calculated as percentages. The percentage decreases in the data were presented on a monthly basis cumulatively in tables and graphs. Overall, the results show that on average a monthly decrease of 96.3% was found in the number of moviegoers in Turkey beginning in the month March which coincides with the first Covid-19 related death in the country.

GİRİŞ

Sinema salonları tarih boyunca toplumun her kesiminden insanın bir araya gelerek belirli kurallar çerçevesinde birlikte film izledikleri mekanlar olmuştur. Bu mekanlar, Lumière Kardeşlerin ilk film gösterimini yaptıkları Paris'teki Grand Cafe'den, Türkiye'de ilk film gösteriminin yapıldığı İstanbul Beyoğlu Sponeck Birahanesi'ne, oradan da günümüzdeki mültipleks salonlara kadar uzanmaktadır. Geçmiş dönemlerde insanlar sinema salonlarında film izleme alışkanlıklarını bir ritüel haline getirmişlerdir. Günler öncesinden planlar yaparak hangi filmi, hangi salonda izleyeceklerini, filminden önce veya sonra nerede ne yiyeceklerini kararlaştırıp planlar dahilinde hareket ederek, sinemada film izleme ritüellerini gerçekleştirmişlerdir. Sinemada film izlemek sadece bir eğlence faaliyeti değil; insanların farklı dünyalara daldıkları, filmlerdeki karakterlerle özdeşleşip o hayatlara dahil oldukları, bu vesileyle de içinde buldukları hayattan kısa süreli de olsa kaçış deneyimi yaşadıkları bir aktivite olmuştur. Bu kültürel faaliyet dünyanın her yerinde hemen hemen bu şekilde ilerlemiştir. Çünkü sinema kültür endüstrisinin bir parçasıdır; bu nedenle de kültür emperyalizminden¹ bağımsız değildir. Hollywood sinemasıyla birlikte Amerikan sinema seyircisinin izleme pratikleri de diğer ülkelerde ve Türkiye'de taklit edilmiştir.

Görsel ve işitsel duyulara hitap etmesi nedeniyle sinema, soğuk savaş döneminin en etkili propaganda araçlarından biri olmuştur. ABD öncülüğündeki batı bloğuyla, SSCB öncülüğündeki doğu bloğunun arasındaki çatışma ve ajan faaliyetleri dünyadaki teknolojinin ilerlemesine sebep olmuştur. Önceleri askeri faaliyetlerde kullanılan teknoloji bir süre sonra halka sunulmuş; kişisel bilgisayarların piyasaya sürülmesi, internetin yaygın kullanılmaya başlanması vb. gelişmeler dijital çağın başlamasına sebep olmuştur.

Öte yandan Türkiye'de özellikle 1990'lardan itibaren AVM'lerin (alışveriş merkezlerinin) yaygınlaşmasıyla birlikte sinema salonları AVM'lere taşınmış, bu noktadan sonra bunun dışında kalan salonlar için varlıklarını sürdürme mücadelesi başlamıştır. AVM'lere taşınan sinema salonları artık tüketim ağının bir parçası olagelmiş, sinema sektöründe tekelleşme ve bununla birlikte ciddi tartışmalar başlamıştır. Film üretim ve dağıtım ağındaki bu tekelleşme günümüzde de sürerken, 2018 yılı sonlarında başlayan 2019 yılı boyunca devam eden ve yapımcı-dağıtımçı-seyirci üçgeninde yaşanan "patlamış mısır

¹ *Kültür emperyalizmi*, 1960'lı yıllarda ortaya çıkan, Herbert Schiller'in medya boyutunu ele alarak "bir toplumun modern dünya sistemi içine çekilmesi amacıyla onun hakim toplumsal katmanının, dünya sisteminin tahakküm merkezinde geçerli değer ve yapılaraya uygun hale getirilmek, hatta bunlara güç katmak üzere kendi toplumsal kurumlarını şekillendirmesi için cezbedildiği, baskı altına alındığı, zorlandığı, bazen rüşvetle elde edildiği bir süreçler toplamı" olarak tanımladığı kavramdır. (Tomlinson'dan aktaran Tekinalp ve Uzun, 2006: 169-170)

krizi”² ile birlikte sinema salonlarında film izleyen seyirci sayısında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Yapımcılar bu krizin ardından filmlerini gösterime sokmadan ya da gösterim devam ederken sinema salonlarından geri çekerek yeni medya ortamlarına taşımıştır. Bu da yapımcı ve dağıtımçı arasında süregelen zıtlaşmaları tırmandırmış, öyle ki yapımcılar, oyuncuların hayran kitleleri üzerinden izleyiciyi de yanlarına çekme çabasına girişmişlerdir.

Gündem patlamış mısır krizi etrafındaki tartışmalarla yoğrulurken film sektörünü bekleyen yeni bir kriz baş göstermiş ve 2019 sonunda Çin’de başlayarak tüm dünyaya yayılan Covid-19 pandemisi³ (yeni koronavirüs küresel salgını) Mart 2020 itibariyle Türkiye’de sinema sektörüne en büyük darbeyi vurmuştur. Tüm kitle iletişim araçlarında uzmanlar tarafından kapalı ve kalabalık ortamlardan uzak durmaları konusunda yapılan uyarılar kısa sürede ciddi bir panik ortamı yaratmış, bu durum sinema salonlarına giden izleyici sayısını ciddi oranda düşüşe uğratmıştır. Ardından pandeminin hız kazanmasıyla birlikte kısıtlamalar başlamış ve sinema salonları geçici olarak film gösterimlerine kapatılmıştır. Sokağa çıkma yasakları, evden çalışma düzeni ve esnek çalışma saatleri gibi uygulamalar, insanların evlerinde daha çok vakit geçirmelerini sağlamalarının yanında, onlarda psikolojik sorunlar yaratmaya başlamıştır. İnsanlar sıkıntılarını giderebilmek amacıyla kitle iletişim araçlarını yoğun bir şekilde kullanmaya başlamış, internet üzerinden alışveriş çılgınlığı ve sosyal medya kullanımı hiç olmadığı kadar artmıştır. Bu süreç devam ederken sinemanın akıbetinin ne olacağı tartışmaları da sürmektedir.

Bu çalışmada Türkiye’deki sinema salonlarının, bununla bağlantılı olarak sinema dağıtım şirketlerinin pandemi sürecinden ne şekilde etkilendiği, sinema salonlarına giden izleyici istatistikleri ışığında irdelenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde sektörün ve sinema salonlarının geçmişten bugüne dek toplumsal olaylar etkisinde yaşadığı sorunlar, daha önceden yapılmış çalışmalar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ardından yakın geçmişte yaşanan krizlerin son yıllardaki sinema izleyici sayısını nasıl etkilediği tartışılmıştır. Araştırma ve analiz bölümünde ise sinema salonu izleyicisi istatistikleri analiz edilerek pandeminin film üretimi, dağıtımını ve izleyici sayısı konusundaki olumsuz etkileri tablolar/grafiklerle ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

² Patlamış mısır (pop-corn) krizi, Mars dağıtımının sinema salonlarında patlamış mısırı zorunlu tutarak bilet fiyatlarına eklemesiyle başlayan kriz.

³ Zülfikar’ın (2020:15) ifade ettiğine göre, “küresel salgın” anlamına gelen “pandemik (pandemic)” sıfatının isim biçimi olan “pandemi” kelimesi, illerde kurulan pandemi kurulu ile yakında *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü* kapsamına alınarak resmileşecektir.

Sinema Salonlarının Türkiye'deki Koşullarla Değişen Dinamiği

Türkiye'de açılan ilk sinema salonu Sigmund Weinberg'in Tepebaşı'nda 1908 yılında işletmeye başladığı Fransız Pathé Sinemasıdır. Türkler tarafından kurulan ilk sürekli sinema salonu ise Murat Bey ile Cevat Boyer'in 19 Mart 1914'te açtıkları Milli Sinema olmuştur. Ardından Kemal Seden ile Fuat Uzkınay 6 Temmuz 1914'te Sirkeci'de Ali Efendi Sinemasını daha sonra da Demirkapı'da Kemal Bey Sinemasını açmışlardır. (Scognamillo, 2003:16-19). Sinemanın Türkiye'ye yerleşmeye başladığı dönem olan 1920'lerde ise filmlerin ilk gösterimleri Beyoğlu'nda yapılarak burası bir ölçüt olarak kullanılmıştır (76). Scognamillo'nun belirttiği gibi kaynak eksikliği nedeniyle o dönemde Anadolu'daki sinema salonları bilgisine tam olarak ulaşılamamaktadır. Ancak Nezih Coş (1969)'dan aktardığına göre İstanbul dışında 1930'a kadar Eskişehir'de sadece sessiz filmlerin oynatıldığı Park Sinemasının bulunduğu, 1936'da bir sesli sinema salonunun kurulduğu ve 1923'te tüm Türkiye'de toplam 30 kadar sinema salonu bulunduğu bilinmektedir. 1927'lere gelindiğinde bu sayı 100'e çıkmakta ve sinema filmleri de hala Fransızca alt yazılı olarak gösterilmektedir (78).

İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı 1939 yılına gelindiğinde üretim her alanda yavaşlamış, ancak sinema sektörü bu durumdan olumlu etkilenmiştir. Savaş yıllarının ülke ekonomisine olumsuz etkileri sonucu alım gücünün düşmesiyle insanlar güçleri ancak yettiği için sıklıkla sinema salonlarına gitmiş, savaşın yarattığı ağır havayı bu şekilde dağıtmışlardır. 1940'lı yıllarda Beyoğlu sinemaları yerli ve yabancı film yapımlarının merkezi haline gelmiştir. Savaş yıllarında Türkiye'de özellikle Amerikan sinemasının avantür (macera) müzikal ve melodram türleri yaygınlaşmıştır. 1950'li yıllara kadar sinema salonlarına gitmek yüksek sosyo-ekonomik kesime ait bir alışkanlık iken, 1950'li yıllarda sesli filmlerin çoğalmasıyla düşük eğitim düzeyine sahip kitleler de salonlara akın etmeye başlamıştır. Sinemaya gitmek, opera veya konser salonlarına gitmekten daha ucuz olduğundan halk için alternatif bir eğlence faaliyeti halini almıştır (Berktaş, 2009:234-242). 1960-1970'li yıllara gelindiğinde Türkiye'deki sinema sektörünü ve sinema salonlarına dair durumu İlbuğa (2018:63) şu cümlelerle aktarmaktadır:

1960-1970'li yıllar Türk sinemasının altın çağı olup, yıldız sisteminin güçlü ve izleyicilerin sinemaya ilgisinin yoğun olduğu bir dönemdir. Kentlerin hemen hemen her semtinde, kasaba ve köylerde birden fazla sinema salonlarının bulunduğu bu yıllar aynı zamanda Türkiye'de iç ve dış göçün yoğun olduğu, kentlerde yapısal değişikliklerin ve askeri müdahalelerin yaşandığı, yeni anayasanın hazırlandığı, gençlik hareketlerinin arttığı, ekonomik bakımdan da sorunlu bir döneme denk gelir. Buna karşın sinema gündelik hayatın önemli bir parçasıdır. İzleyiciler için önemli bir kimliklenme, sosyalleşme ve bilinçlenme aracıdır.

Renkli filmlerin hızla artarak piyasaya hakim olması, dolayısıyla da sinemanın daha kârlı bir sektör haline gelmesiyle yapımların ve yapım şirketlerinin hızla artması bakımından da 1960'lı yıllar sinema tarihinin altın çağı kabul edilebilecektir. 1966 yılında 241 Türk filmiyle Türkiye, dünya uzun metraj film üretimi sıralamasında dördüncü sırada yer almıştır. 1977 yılında “yurt dışında film haftaları düzenlemek, yurtdışındaki festivallere katılacak filmlerin altyazı kopyalarını üretmek” amacıyla Kültür Bakanlığı'na bağlı Sinema Dairesi Başkanlığı kurulmuştur (KTB, 2020:çevrimiçi). İlbuğa (2018:64) 1970'li yıllarda sinemanın “zengin bir hayal dünyasına açılan pencere” olarak görüldüğünü, “ailece, arkadaş ve komşularla birlikte, sinema salonları önünde kuyruklar oluşturmanın, film izlerken hep birlikte gülmenin, hep birlikte ağlamanın, kahramanla özdeşleşirken kötü karakterlere karşı topluca tavır almanın” insanlar için önem taşıdığını ifade etmektedir.

1960'larda sayısı hızla artan sinema salonlarının 1970'lere gelindiğinde toplumsal çatışmalar, askeri darbeler, bireyciliğe evrilen toplum, ekonomik krizler, televizyonun yayına başlaması ve videokasetlerin yaygınlaşması gibi birçok nedenle sinema salonlarının sayısı azalmıştır. Kalemci ve Özen'in (2011:67) aktardığına göre, Türkiye'de 1974 yılında 1795 sinema salonu mevcutken, bu sayı 1978 yılında 1000'e, 1981 yılında 800'e, 1989 yılında ise 400'e düşmüştür.

1980'li yıllar Türk Sineması ve Türkiye tarihi açısından bir kırılma noktası olmuştur. 12 Eylül Darbesi ile gelen dikta rejimi, hem toplumsal yapıyı değiştirmiş, hem de sinema dahil olmak üzere birçok alanda baskıcı bir kontrol sistemi oluşturmuştur. Sansür, Türk Sinemasını derinden etkilemiş ve geriletmiştir. Birçok film bu dönemde sansüre takılmış, gösterime girememiş; birçok yönetmen film çekememiş ve sinema salonları kapalı kalmıştır. Turgut Özal döneminde Tüzün'ün (2013:91) Erus'tan aktardığına göre; Yabancı Sermaye Kanunundaki değişiklikler sonucunda Amerikan dağıtım şirketlerinin Türkiye'de faaliyetinin önünü açılmıştır. Tüm dünyada yaygınlaşan multipleks sinema salonları, bu ABD sermayeli şirketlerle birlikte Türkiye'de de açılmaya başlamış, bununla birlikte yerli film üretimi durma noktasına gelirken yabancı film ithalatı artışa geçmiştir.

1990'lı yıllar Türk sineması için bir krizin daha da derinleştiği yıllar olmuştur. 1991 yılı itibariyle SSCB'nin dağılması, ABD'nin ekonomik ve siyasal olarak güçlenmesine ve bu bağlamda yaptırım gücünün de artmasına neden olmuştur. ABD sermayeli şirketler daha güçlü ve daha güvenli bir şekilde küresel pazardaki faaliyetlerini arttırmaya başlamıştır. Sinema alanında da durum farklı seyretmemiş, ABD sermayeli dağıtım şirketleri Türkiye'de sinema sektörüne hakim olmuştur. Tüzün de (2013:91-93) 1990'lı yıllarda bu ABD'li

şirketlerin Türkiye pazarına hakim olduğundan, multipleks sinema salonlarını yaygınlaştırdıklarından ve yoğunlukla yapımcısı, dağıtıcısı oldukları ya da gösterim haklarına sahip oldukları filmleri gösterime soktuklarından bahsetmiştir. Aynı dönemde Türkiye’de televizyon kullanımının yaygınlaşması, özel televizyonların açılması ve hızlı artışı da sinemaya giden izleyici sayısında ciddi bir düşüşe sebep olmuştur. 1990’lar öte yandan Türkiye’de AVM’lerin yaygınlaşmaya başladığı yıllar olup, bununla birlikte sinema salonlarının da yoğunluklu olarak bu mekanlara taşındığı yıllardır. Baudrillard (2013:18-19) AVM’lerin kültürün kültürelleştirildiği aynı zamanda metaların kültürel bir öge olduğu, kültürün de bu mekandaki sayısız metaların oluşturduğu öğelerin bir parçası haline geldiği bir mekan olduğunu söylemiştir. İşte tam da bu noktada, bu ambiyans içinde sinema sanatı ve sinema salonu kültürü bu metalaşmaya ve tüketime dahil olmuştur.

2000’lere doğru analog teknolojinin yerini dijital teknoloji alırken görüntü, ses, fotoğraf, müzik vb. tüm medya mesajları bilgisayar dilindeki 0 ve 1’lerden oluşan dizilere dönüştürülmüştür. Bu değişim iletişim alanında çok ciddi ve köklü değişimlere sebep olmuş; medya endüstrisinin yapısını, örgütlenmesini, içeriklerini ve en önemlisi medya tüketicisini etkilemiştir. Medyanın tüm ortamlarıyla hızla dijitalleştiği bu dönem, birçok değişikliği de beraberinde getirmiş; yayıncılık, bilişim ve telekomünikasyon endüstrileri arasında bu dönemden önce yasal düzenlemelerle keskin şekilde çizilmiş sınırları da ortadan kaldırmıştır. Bu sınırların kalkması ile birlikte medyada “yöndeşme” kavramı ortaya çıkmıştır. Avrupa Komisyonu 1997 yılında yayınladığı *Green Paper (Yeşil Rapor)* isimli bir raporda “yakın gelecekte telefon, televizyon ve kişisel bilgisayarların bir araya gelerek çok amaçlı yeni aygıtlar oluşturacaklarını öngördüklerini” açıklamıştır (Çaplı, 2002:49-51).

2000’li yıllarda filmler artık kolay kopyalanabilir ve taşınabilir formatlara dönüştürülmüş, televizyonlara CD/DVD/Blue Ray oynatıcı aletler bağlanarak bu medya ortamları aracılığıyla filmler evde izlenebilir hale gelmiştir. Tüm bu gelişmeler toplumun sinema salonlarında film izleme alışkanlığında negatif yönde bir dönüşüme neden olmuş, yeni medya ortamlarının gelişmesiyle birlikte sinema izleyicisi belirli ölçülerde bu ortamlara kaymıştır. Toplumda kolektif yaşam pratiklerinin azalması ve kitle iletişim araçlarıyla topluma empoze edilen bireysel yaşam anlayışı, bu kuralları olan birlikte film izleme pratiğini bazı izleyicilerde ‘evinde rahat rahat kendi kuralları ile film izleme’ özgürlüğüne dönüştürmüştür. Öngörülenin olmasıyla birlikte, Green Paper’da belirtildiği gibi telefon, televizyon ve kişisel bilgisayarlar bir araya gelerek bugünkü çok amaçlı akıllı telefonları oluşturmuş ve iletişimde yeni medya dönemi böylece doruk noktasına ulaşmıştır. Öte yandan

medyadaki yönleşme ve artık yasal düzenlemelerle telekomünikasyon şirketlerinin yayıncılık sektörüne girmelerinin önündeki engellerin kalkması, bugün Türk Telekom'un Tivibu hizmetini, Turkcell Telekomünikasyon A.Ş.'nin Turkcell TV hizmetini verebilmesinin yolunu açmıştır. Ayrıca dijitalleşme ile birlikte yapılan yasal düzenlemeler sayesinde, bugünkü sinema salonlarının en güçlü alternatifi olan ve çevrimiçi film izleme olanağı sağlayan birçok şirket sinema salonlarının izler kitlesine ortak olmuştur. BluTV, Puhutv gibi yayıncılık hizmeti veren yerli şirketlerin yanı sıra, yayıncılıkta yabancı sermayenin de önünün açılması sayesinde Netflix, Amazon Prime gibi şirketler de her geçen gün üye/abone sayısını arttırmaktadır.

2020 yılında ise koronavirüs pandemisi sinema sektörünü ciddi bir şekilde etkilemiştir. Çin'de pandeminin başladığı ilk aylarda yetmiş bin sinema salonu kapanmıştır. Çin, dünya bilet satışının yüzde otuz üçüne sahiptir. (Sözcü, 2020). Daha sonra pandeminin küresel bir boyuta ulaşmasıyla dünya genelinde sinema salonları geçici süreyle kapatılmıştır.

Türkiye'de Sinema Salonlarına Odaklanan Çalışmalara Bir Bakış

Türkiye'de sinema salonlarının izleyici sayılarında artış ya da azalmalara sebep olan durumlara odaklanmış çalışmalara bakıldığında, çalışmaların savaşların, darbelerin, teknolojik yenilikler gibi konuların etrafında şekillendiği görülmüştür.

Çam (2020:17) sinema salonlarının dönüşümünü ele aldığı çalışmasında, 1935-1950 yılları arası dönemde Mısır filmlerinin çok sayıda izleyiciyi sinema salonlarına çektiğine dikkat çekmiştir. Doğu motifleri nedeniyle Türkiye'deki izleyiciyle bağ kurarak olağanüstü ilgi gören Mısır filmleri o dönem sinema salonlarında izdihama neden olmuştur. Çalışmaya konu olan tarih aralığı aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı yıllarına denk geldiği için Avrupa'da film üretimi ve dağıtımı konusunda yaşanan sıkıntılar Türkiye'de Amerikan ve Mısır filmlerinin gösteriminin artmasına neden olmuştur.

Gökmen ve Gür (2017:7) açık hava sinemalarının sosyal işlevlerini inceledikleri çalışmalarında, bu mekanların 1950'li yıllar ile 1970'li yıllar arasında Türkiye'de en popüler mekanlar haline geldiğini, sinema izleyicilerinin duygularını yüksek sesle daha rahat şekilde ifade edebildikleri için çok fazla ilgi göstererek açık hava sinemalarını doldurduğunu aktarmışlardır. Bu çalışmaya konu olan açık hava sinemaları, Anadolu'da çok yaygın olmakla birlikte hem bilet fiyatlarının düşük olması hem de sinema salonu kurallarının esnekliği bakımından sosyo ekonomik olarak daha düşük seviyedeki insanlar tarafından daha çok ilgi görmüştür.

Lüleli (2016) Türkiye'deki darbelerin sinema sektörüne etkileri üzerine yaptığı çalışmada 27 Mayıs 1960 Darbesi'nin liberal etkilerinden kaynaklı sinema sektörünün olumlu etkilendiğini, özellikle Türk Sineması bağlamında yeni akımların ortaya çıktığını ve bu bağlamda Türk filmlerinin, sinema salonlarının ve sinemaya giden izleyici sayısının arttığını ortaya koymuştur. 12 Eylül 1980 Darbesi'nde ise uygulanan katı askeri vesayet, sinema sektörünü olumsuz etkilediğini, Türk sinemasının üretiminde ve sinema salonlarına giden izleyici sayısında düşüş gerçekleştiğini söylemiştir.

Tüzün (2013:90) Avrupa'da 1990'lı yıllarda sinema izleyicisinde yaşanan düşüşü, son teknoloji filmleri göstermeye uygun teknik donanıma sahip olmamalarına, dolayısıyla izleyicilerin beklediği görselliği sağlayamamalarına bağlamıştır.

Tüzün (2013:96) Türkiye'de sinema sektöründeki değişen güç dengelerini ortaya koyduğu makalesinde, kent merkezlerinde sanat filmleri gösteren salonlarının kapanmasını, çoğalan multipleks salonlarıyla rekabet edememelerine bağlamaktadır.

Özdurak (2020) Türkiye'de sinema sektörünü iktisadi açıdan ele aldığı ve sektördeki tekelleşmenin rekabeti azalttığını ortaya koyduğu çalışmada, 2019 yılında izleyici sayısında 2018'e göre kıyasla yaşanan %15,4'lük düşüşü patlamış mısır krizine bağlamaktadır. Özdurak'a (2020:15) göre izleyici sayısındaki düşüşün asıl yapısal nedeni; CGV Mars Sinemalarının sinema biletlerinde yaptığı indirimi, daha çok mısır ve içecekten oluşan menüyü birlikte satarak büfede telafi ettiği ticari strateji olmuştur.

Akıncı ve Başer (2020) izleyicilerin son yıllarda dijital platformlara yönelimi bağlamında sinema salonlarına gitme alışkanlıklarını irdeledikleri çalışmada on yedi Netflix aboneli ile derinlemesine görüşme yaparak, reklamsız film izleme deneyimi nedeniyle dijital platformlara yönelen izleyicilerin artık daha az sinemaya gitme eğiliminde olduğunu ortaya koymuşlardır.

Amaç ve Yöntem

Aralık 2019'da Çin'in Vuhan kentinde bulaşıcı bir hastalık ortaya çıkmış, 31 Aralık 2019 tarihinde bu hastalık Dünya Sağlık Örgütüne bildirilmiştir. 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü Covid-19'la ilgili pandemi ilan ederek durumun ciddiyetini ortaya koymuştur. Hastalık damlacık ve temas yoluyla bulaştığı için yayılımı çok hızlı olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü, enfeksiyonu önlemek ve Covid-19'un bulaşmasını önlemek adına web sitesinde yayınladığı önlemler arasında kalabalık insan gruplarından uzak durulması ve en az 1 metre fiziksel mesafe uygulanmasını da sıralamıştır (WHO:2020). Sinema salonlarının sözü

edilen fiziksel mesafenin aşıldığı kalabalık ortamlar olduğu düşünüldüğünde, bu ortamlarda hastalığın bulaşma riskinin fazla olduğu söylenebilir. Bu nedenle 16 Mart 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı (İçişleri Bakanlığı:2020) tarafından yayınlanan genelge ile umuma açık istirahat ve eğlence yerleri olarak nitelendirilen birçok mekanın geçici süreyle kapatıldığı duyurulmuştur. Kapatılan mekanlar arasında sinema salonları da bulunmaktadır.

Çalışmanın amacı pandemi sürecinde, sokağa çıkma yasakları, kapalı mekan uyarıları ve kapatılan sinema salonlarından sinema sektörünün nasıl etkilendiğini sayısal verilerle ortaya koymaktır. Araştırma şu iki temel soru çerçevesinde şekillenmiştir:

1. Covid-19 pandemisi Türkiye'de sinemaya giden izleyici sayısında hangi oranda bir düşüş yaşanmasına sebep oldu?
2. Pandemi süreci Türkiye'deki tüm sinemalarda toplam gişe hasılatlarını hangi oranda etkiledi?

Araştırma tarama modelindedir ve evrenin tümünün örneklem olarak alındığı genel tarama modeli esas alınmıştır. Karasar'ın (1998:79) belirttiği gibi genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenden alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan düzenlemelerdir. Bu çalışmada, Türkiye'de sinema salonlarına giden izleyici sayılarındaki düşüşü sorgulamak amacıyla; son 5 yıl içindeki sayısal verilere ulaşılırken tüm sinema salonları ve tüm sinema izleyicileri kapsam içinde tutulmuştur; dolayısıyla örneklem ile evren eşit durumdadır. Her değişken için tekil tarama yapılmış ve bu değişkenlerin zamansal değişimi izlenerek betimleyici bir durum analizi ortaya koyulmuştur.

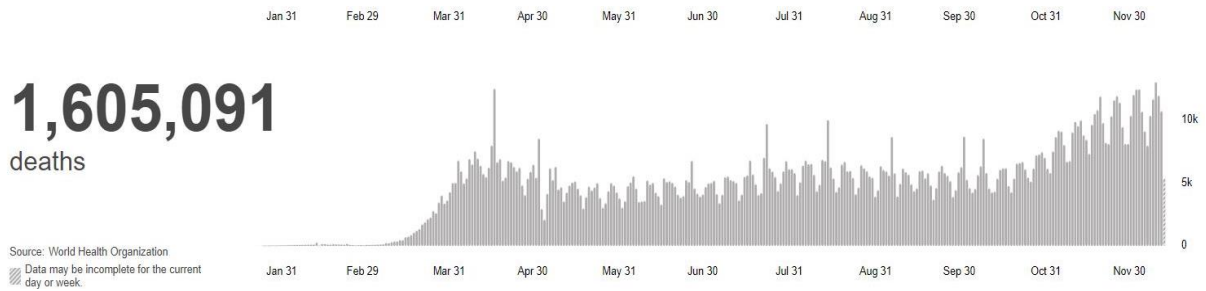
Çalışmada bugünkü durumu betimlemek adına geçmiş tarihlere dair bir literatür taraması yapılmış, ardından bugüne ilişkin durumu ortaya koyabilmek için verilerin toplanması ve kaydedilmesi amacıyla belgesel tarama tekniği uygulanmıştır. Belgesel tarama, var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek rapor, tutanak, yazı ve istatistik vb. veriler toplamaya dayanan bir tekniktir (Karasar, 1998:183).

Virüsün dünyada yayılmaya başlaması resmi kaynaklara göre 2019 yılının son ayı, Türkiye'de yayılmaya başlaması ise 2020 yılının Mart ayıdır. Bu araştırmanın analizlerinin yapıldığı dönem 2020 yılının Aralık ayıdır. Bu tarihte pandemi süreci devam etmektedir ve haftasonu yasakları nedeniyle sinema salonları kapalı durumda olup, yılın son gününe kadar da kapalı kalmıştır. Bu çalışmada karşılaştırmalı bir durum analizi yapmak adına son 5 yıllık verilere yer verilmiş ve çalışma 1 Ocak 2016-31 Aralık 2020 arası dönemi kapsamıştır.

Sinema izleyici sayıları, gişе hasılatları, vizyona giren film sayıları ve bilet fiyatlarına dair son 5 yıllık verilere, ilgili sayıların yayınlandığı resmi web sitesi aracılığıyla ulaşılmış, verilerin işlenmesi ve çözümlenmesi için klasik yüzde hesaplama yöntemi ile istatistiksel çözümlenme yapılmıştır. Son 5 yılın karşılaştırma istatistiklerine "Bulgular" başlığında tablolar ve grafikler şeklinde yer verilmiş ve yine bu başlıkta bu istatistikler yorumlanmıştır.

Bulgular

Covid-19 pandemisinin Çin'de 2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkışının hemen ardından bu hastalık sonucu ilk ölüm vakası 9 Ocak 2020 tarihinde Vuhan'da gerçekleşmiştir. Sonrasında kısa sürede tüm dünyaya yayılarak devam etmiş ve bugün itibariyle (14 Aralık 2020) devam etmekte olan küresel salgın bugüne kadar 1.605.091 kişinin ölümüne yol açmıştır(Grafik 1). Türkiye'de ise virüsten kaynaklı ilk ölüm vakasının 19 Mart 2020'de görülmesinin ardından ölüm sayıları artarak sürmüştü, bugün itibariyle açıklanan toplam ölüm sayısı 16.199'a ulaşmıştır. Grafik 1 ve Grafik 2'de virüs kaynaklı ilk ölüm vakasından bugüne kadar sırasıyla dünyada ve Türkiye'de gerçekleşen ölüm sayılarının anlık değişimi çizgisel grafikte gösterilmiştir.

Grafik 1. Dünya Üzerinde Günlük Ölüm Vakası Sayıları

Kaynak: WHO, World Health Organization (2020). *Coronavirus/Prevention*.
Erişim Tarihi: 10.12.2020 Erişim: Coronavirus (who.int)

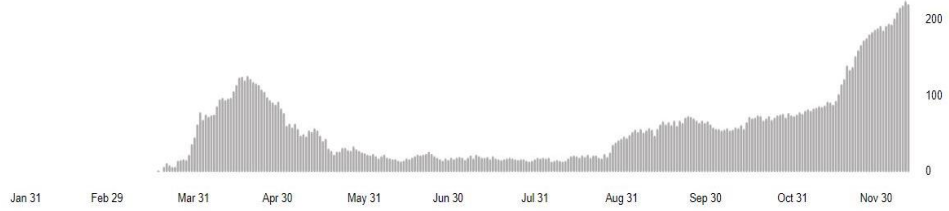
Grafığe bakıldığında ölüm sayılarının düzgün doğrusal bir çizgi izlemediği, rastgele bir dağılımla artıp azaldığı görülmektedir (Grafik 1). Dünyadaki toplam sayılarla kısmi olarak doğru orantılı şekilde Türkiye'deki ölüm sayılarında da Nisan-Ağustos arası dönemde bir düşüş görülmektedir. Vaka sayılarının tekrar Mart ayındaki halkı korkutan düzeye gelmesi ise Ekim sonunu bulmuştur (Grafik 2). Bu düzeye gelmeden hemen önce Eylül-Ekim aylarında Türkiye'de sinema izleyici sayısında gözle görülür bir artış olmuş (Grafik 3). Nisan –Mayıs-Haziran aylarında salonların kapalı olması nedeniyle sıfır olan izleyici sayısı Temmuz ayında salonların dönem dönem açılmasıyla 37.576'ya çıkmış, Ağustos'ta ise 240.071'i bulmuştur. Eylül ve Ekim ayında ise Mart sonrası en yüksek izleyici sayılarına ulaşılmış ve sırasıyla

259.462 ve 330.819'a ulaşmıştır. Kasım ayında ise ölümlerin artışıyla tekrar 132.026'ya düşmüştür. Aralık ayında ise çok kısa bir süreyle açık kalan salonların izleyici sayısı ancak 2.724'ü bulabilmiştir.

16,199

deaths

Source: World Health Organization

Grafik 2. Türkiye’de Günlük Ölüm Vakası Sayıları

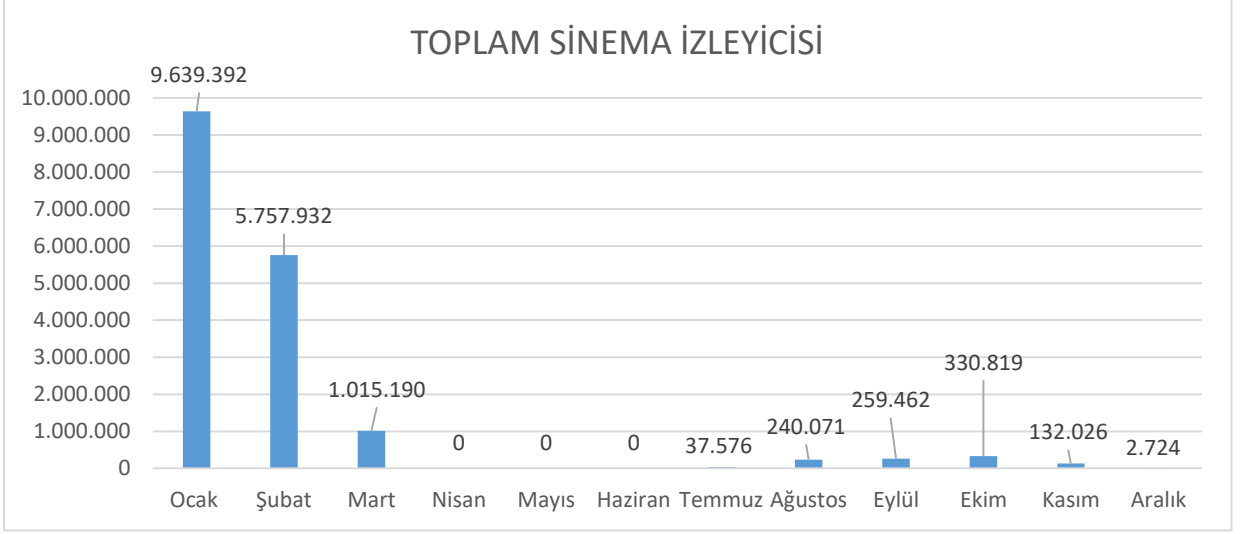
Kaynak: WHO, World Health Organization (2020). *Coronavirus/Prevention*.
Erişim Tarihi: 10.12.2020 Erişim: Coronavirus (who.int)

Öte yandan, Türkiye’de 2020 yılında sinema salonu izleyicilerinin aylara göre sayıları ve toplam gişe hasılatları Tablo 1’de gösterilmiştir. Sayısal verilere bakıldığında Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında sinema salonlarının salgından kaynaklı kapatılması nedeniyle izleyici sayıları ve hasılat 0 (sıfır) görünmektedir. Ancak ilerleyen aylarda ölüm sayılarının düştüğü dönemde –yukarıda Grafik 3 yorumu verilirken de belirtildiği gibi- doğru orantılı şekilde izleyici sayısında az miktarda da olsa bir artış gözlenmiş, ölüm vakalarının Ekim ayı sonunda tekrar yüksek sayılara ulaşmasıyla sinemalardaki izleyici sayılarında tekrar düşüş yaşanmıştır. Aralık ayında salonların tekrar kapanmasıyla da bu ayın izleyici sayısı en düşük düzeyde seyretmiş olmaktadır.

AY/2020	Toplam Sinema İzleyicisi	Toplam Gişe Hasılatı (TL)
OCAK	9.639.392	164.930.961
ŞUBAT	5.757.932	98.430.525
MART	1.015.190	17.688.736
NİSAN	0	0
MAYIS	0	0
HAZİRAN	0	0
TEMMUZ	37.576	456.616
AĞUSTOS	240.071	3.988.502
EYLÜL	259.462	5.124.150
EKİM	330.819	6.436.255
KASIM	132.026	2.606.443
ARALIK	2.724	61.633

Tablo 1. Türkiye’de 2020 Yılında Sinema Salonlarındaki İzleyici Sayıları ve Gişe Hasılatları

Kaynak: Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021
Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)

Grafik 3. Türkiye’de 2020 Yılında Sinema Salonlarındaki İzleyici Sayıları

Kaynak: Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021
Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)

Grafik 4. Türkiye’de 2020 Yılında Gişe Hasılatları

Kaynak: Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021
Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)

Dolayısıyla Türkiye’de ölüm vakalarının sayısının ay ve gün bazında görüldüğü Grafik 2 ve ay bazında sinema salonlarındaki izleyici sayısının gösterildiği Grafik 3 ve Grafik 4 ile karşılaştırıldığında grafik eğrilerinin belli bir gecikmeyle benzer bir çizgisel hareketi takip ettiği görülebilecektir.

Türkiye’de son beş yıl boyunca sinema salonlarında film izleyen toplam kişi sayılarının ve gişe hasılatlarının gösterildiği Tablo 2’de salgının dünyaya yayıldığı 2020 yılında, izleyici sayısında önceki yıla kıyasla % 70,8 ve gişe hasılatında %69,42 oranında bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Böylece, 2019 yılında patlamış mısır krizinin etkisiyle

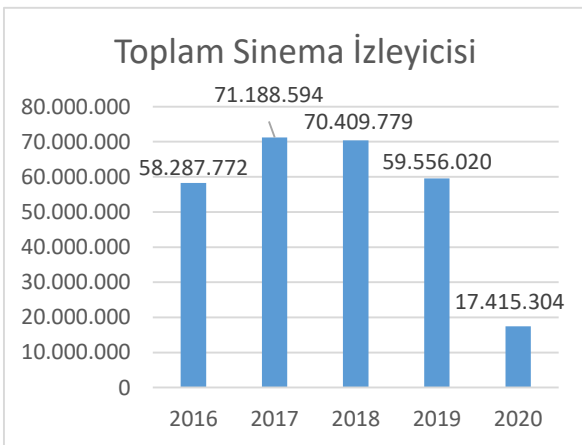
yaşanan %15,4'lük düşüşün ardından gelen bu pandemi darbesi Türkiye'deki salonların yaşadığı en büyük kriz olmaktadır.

YIL	TOPLAM SİNEMA İZLEYİCİSİ	TOPLAM GİŞE HASILATI (TL)	VİZYONA GİREN YENİ FİLM SAYISI	ORTALAMA BİLET FİYATI (TL)	İZLEYİCİ SAYISINDAKİ DEĞİŞİM	HASILAT DEĞİŞİMİ
2020	17.415.304	299.726.220	177	17,21	-70,80%	-69,42%
2019	59.556.020	980.410.567	404	16,46	-15,40%	9,30%
2018	70.409.779	896.780.475	431	13,74	-1,10%	3%
2017	71.188.594	870.773.224	392	12,23	22,10%	25,90%
2016	58.287.772	691.704.828	360	11,87	-3,20%	1,90%

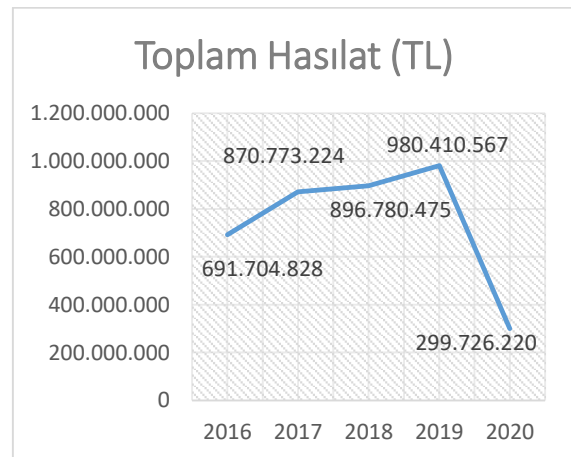
Tablo 2. Son 5 Yılın Toplam İzleyici Sayıları, Gişe Hasılatları ve Yüzdeler Değişimler

Kaynak: Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021
Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)

Benzer şekilde vizyona giren yeni filmlerde de sayıca gözle görülebilir bir düşüş yaşanmıştır (Grafik 8). 2016-2019 arasında 360, 392, 431 ve 404 olan yapım sayıları 2020'ye gelindiğinde 177'ye düşmektedir. Bu durumu vizyona giren filmlerin sadece yerli değil yabancı yapımlardan da oluşması daha büyük oranda etkilemiştir. Son 5 yılın izleyici sayılarındaki dalgalanma Grafik 5'te görülebilmektedir. 2016 yılında 58.287.772, 2017 yılında 71.188.594, 2018 yılında 70.409.779 ve 2019 yılında 59.556.020 olan izleyici sayıları 2020 yılında Mart ayından sonra yaşanan pandeminin etkisiyle 17.415.304'e düşmüştür.

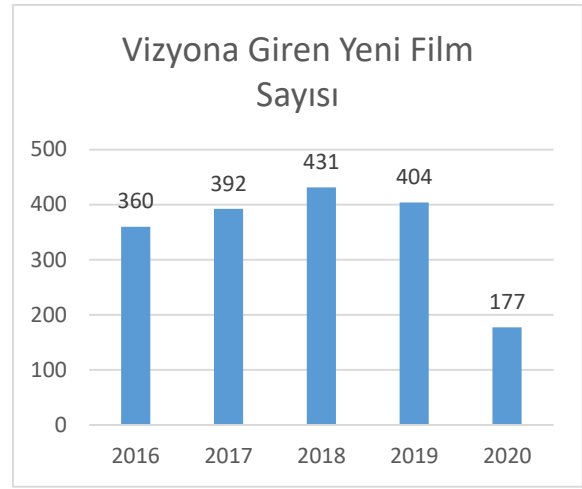
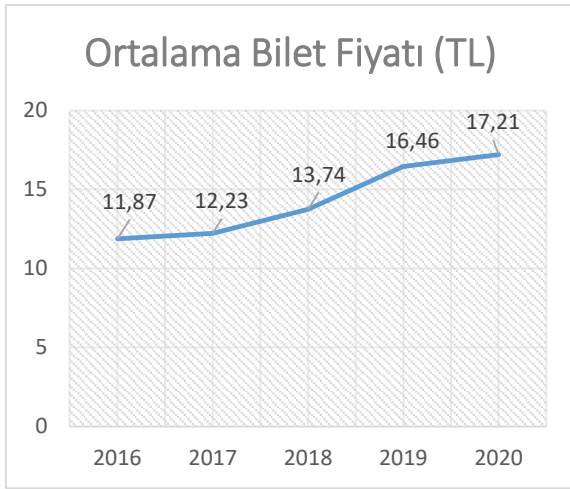
Grafik 5. Toplam İzleyici Sayıları

Grafik 6. Toplam Gişe Hasılatları (TL)

Kaynak: Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021
Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)

Çalışmada daha önce de sözü edilen patlamış mısır krizinin 2019 yılında izleyici sayılarında % 15,4'lük bir düşüş yaşanmasına sebep olduğu da aynı grafikte görülebilecektir. Oysa izleyici sayısındaki bu düşüşe karşın gişe hasılatındaki 83.630.092 TL'lik yükseliş Grafik 6'da açıkça görülmektedir. Bu yükselişin sebebi biraz da patlamış mısır krizinin çıkış noktası olan artan bilet satış fiyatlarıyla açıklanabilecektir (Grafik 7).

Grafik 7. Ortalama Sinema Bileti Fiyatları (TL)

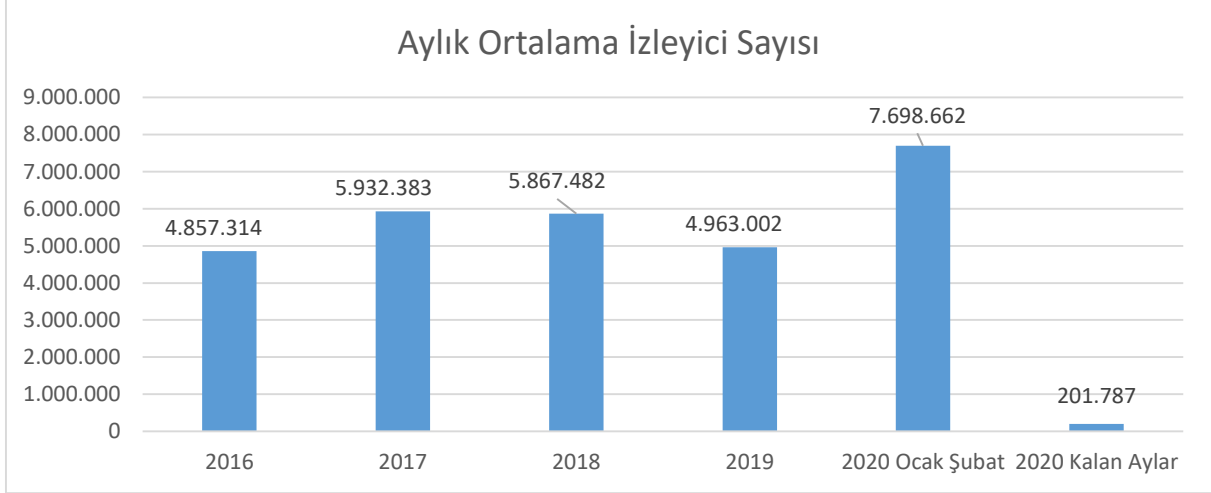
Grafik 8. Vizyona Giren Yeni Film Sayıları

Kaynak: Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021
Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)

2016 yılında ortalama 11,87 olan sinema bileti fiyatı, 2017 yılında 0,36 TL artışla 12,23 TL'ye çıkmıştır. Ardından 1,51 TL'lik bir artışla 2018 yılında ortalama 13,74 TL seviyesine ulaşan bilet fiyatları patlamış mısır krizinin tırmandığı 2019 yılında 2,72 TL artışla 16,46 TL'yi bulmuştur. Bu nedenle 2019'da izleyici sayısındaki düşüşe rağmen (Grafik 9) gişe hasılatında artış meydana gelmiştir (Grafik10). 2020 yılında ise bilet fiyatları 0,75 TL zamlarla en yüksek seviyesine gelerek ortalama 17,21 TL olmuştur. 4 yıl içinde bilet fiyatlarına yapılan zam miktarının 36 kuruştan 2,72 TL'ye kadar çıkması patlamış mısır krizini bir bakıma özetlemektedir. 2019 yılında ortalama bilet fiyatları 16,46 TL civarında görünse de aslında semtlere göre değişiklik göstermiş ve bazı semtlerde 34,50 TL'ye kadar yükselmiştir (Habertürk, 2021).

Salgının Türkiye'de yayılmaya başladığı andan itibaren izleyici sayısındaki ve gişe hasılatındaki düşüş 2020 yılını Mart öncesi ve Mart sonrası dönem olarak ikiye ayırarak hesaplanmış, sayısal veriler Grafik 9 ve Grafik 10'da sunulmuştur. 2016 yılından, Türkiye'de Covid-19 salgını kaynaklı ilk ölüm vakasının duyurulduğu Mart ayına kadar geçen 4 yıl 2 aylık süreçte sinema salonlarında film izleyen kişilerin toplamı 274.839.489, bu

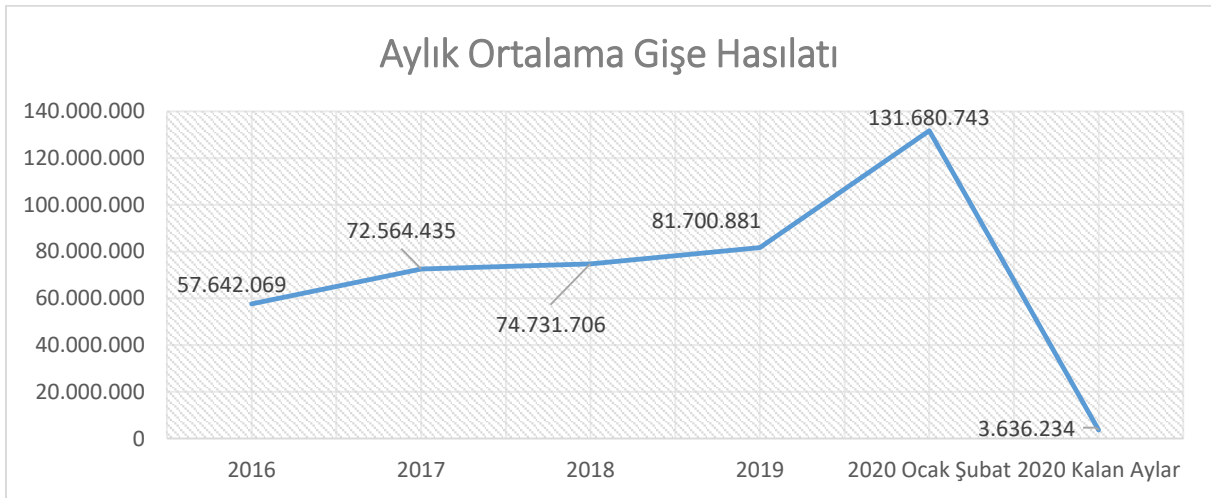
50 aylık süreçte her aya düşen ortalama izleyici sayısı 5.496.790'dır. Yılsonuna kadar geçen Mart-Aralık arası 10 aylık salgın sürecinde ise toplam izleyici sayısı 2.017.868, aylık ortalama izleyici sayısı ise 201.787'dir.

Grafik 9. Türkiye’de Salgın Öncesi ve Sonrası Aylık Ortalama İzleyici Sayıları

Kaynak: Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021
Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)

Bu rakamlar göstermektedir ki, salgın sonrası aylık ortalama izleyici sayısı 5.496.790’dan 201.787’ye düşmüştür ki bu rakamlar % 96,33’lük bir düşüşü ifade etmektedir. Benzer şekilde bu 50 ayın ortalama aylık hasılatı 74.060.612 TL iken Mart-Aralık arası 10 aylık salgın sürecinde ortalama aylık hasılat 3.636.234 TL’dir. Bu rakamlarda gişe hasılatında % 95,1’lik bir düşüşü işaret etmektedir.

Grafik 10. Türkiye’de Salgın Öncesi ve Sonrası Aylık Ortalama Gişe Hasılatları

Kaynak: Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021
Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sinema salonları, 1908’de Weinberg’in Tepebaşı’nda işletmeye başladığı Fransız Pathé Sinemasından bu yana çeşitli evrimler geçirerek günümüze kadar gelmiştir. Sinema salonlarındaki değişime paralel olarak, izleyicinin salonda film izleme ritüelleri ve izleyici sayıları da sürekli bir değişim içinde olmuştur. Teknolojik yenilikler, toplumsal ve siyasi olaylar, ekonomik krizler, salgın hastalıklar vb. tüm durumlar sinema izleme pratiklerini de değiştirmiş, sinemayı ilk zamanlarda belli bir kitleye ait olan sanatsal bir faaliyet olmaktan uzaklaştırarak, gitgide popüler kültürün bir parçası ve kültür endüstrisinin bir metası haline getirmiştir.

Türkiye’de 1920’lerde sinema salonlarının merkezi Beyoğlu iken, 1930’dan sonra İstanbul dışında da birçok salonun açılmasıyla tüm Türkiye’de çok sayıda açık ve kapalı sinema salonu faaliyet göstermiş, 1940-1960 arası İkinci Dünya Savaşı’nın ve etkilerinin sürdüğü yıllar olması sebebiyle sinema iyiden iyiye sorunları unutmaya ve eğlence aracı olmuştur. 1960’larda renkli filmlerin yaygınlaşmasıyla sinema sektörü ve buna bağlı olarak sinema salonları altın çağını yaşamıştır. İlerleyen yıllarda darbelerle gelen dikta rejimlerinin sarstığı ve sokağa çıkma yasaklarının eve kapattığı toplum, 1980’lerde renkli televizyonların da yaygınlaşmasıyla sinema salonlarında film izleme alışkanlıklarını yavaş yavaş evde televizyon izleme alışkanlığına dönüştürmüştür. Salonlar böylelikle ilk büyük darbeyi televizyonlardan almış, 1990’larda özel televizyon kanallarının artması ve ardından 2000’lerde dijital yayıncılığa geçilmesiyle bu darbenin etkileri gitgide artmıştır. Dijitalleşme ve yeni medya ortamlarının film izleme alışkanlığına getirdiği yeni boyut ise sinema salonlarını zaman içinde krize sokacak bir devrin başlangıcı olmuştur.

Sinema dağıtım sektöründeki tekelleşme ve ticari kaygılar izleyiciye, film izleme yanında başka tüketimler de yapmayı dayatmış, bu durum bilet fiyatlarının yükselmesine sebep olmuştur. Bu dayatmalar sonucunda 2018 yılında patlamış mısır krizi patlak vermiş, yapımcılar ve dağıtımçıları arasındaki bu savaşa izleyicinin de katılmasıyla kriz daha da derinleşmiştir.

2020 yılının Ocak ayı itibariyle tüm dünyaya yayılan Covid-19 pandemisi basına yansıdığı andan itibaren bir panik ortamı yaratmış ve bu paniğin etkileri sinema salonlarına da önemli oranda yansımıştır. Bu çalışmanın temel amacı çerçevesinde değerlendirildiğinde pandeminin dünya üzerinde yayılmaya başladığı 2020 Ocak ayından itibaren, 2020 yılı genelinde Türkiye’de sinema salonlarında film izleyen kişilerin sayısında 2019 yılına kıyasla % 70,8’lik bir düşüş yaşanmış (Grafik 5), bu düşüş hasılatı da %69,42 şeklinde yansımıştır

(Grafik 6). Türkiye’de ilk ölüm vakasının gerçekleştiği Mart ayından itibaren sinema salonları üç aylık bir süreyle geçici olarak kapanmış, sokağa çıkma yasaklarının olduğu günlerde de gösterimler günlük olarak durdurulmuştur.

Sonuç olarak; 2020 yılının Mart ayı sonrası süreç dikkate alındığında son dört yıl iki aylık süreçteki aylık ortalama izleyici sayıları ile karşılaştırıldığında sinema salonlarında %96,33’lük bir izleyici kaybı yaşandığı görülmüştür. Gişe hasılatı ise bu durumdan %95,1’lik bir düşüş ile etkilenmiştir. Pandemi döneminde vizyona giren film sayılarında da son 4 yıla oranla büyük bir düşüş yaşamıştır. Bu veriler ışığında bu çalışmanın yola çıkış amaçlarından biri olan “pandemi sürecinin sinema salonlarındaki izleyici sayısına etkisi” rakamsal olarak ifade edilmiş ve etkinin çok büyük oranlarda olduğu ortaya koyulmuştur.

Bu çalışmanın devamı niteliğinde; araştırmacılar tarafından, pandemi sürecinde sinema salonlarına giden izleyici sayısındaki önemli düşüşün, internet üzerinden yayıncılık yapan dijital platformlara olan olumlu etkisi irdelenebilir. Netflix, BluTV, puhutv, Amazon Prime vb. dijital platformların kullanıcılarına anketler aracılığıyla ulaşılarak, pandemi sürecinde dijital platformlara olan yönelimin sonuçları sorgulanabilir. Aynı zamanda bu platformların Türkiye’deki abone sayılarındaki değişim sonuçlarına ulaşılarak sinema salonu izleyicilerinin rakamsal olarak ne oranda bu platformlara yöneldiği araştırılabilir. Bunun dışında sinema filmlerinin karşısında son yıllarda en büyük rakip olarak duran ve her geçen gün yapım kalitesi artan televizyon dizilerinin, sinema izleyici sayılarına olan etkisi ortaya koyulabilir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, S., Başer, E. (2020). *Reklamdan Kaçınma Bağlamında Geleneksel ve Modern Film İzleme Ortamlarının Genç İzleyiciler Üzerinden Karşılaştırılması: Netflix ve Sinema Salonları Örneği*. Erciyes İletişim Dergisi, 7 (1), 473-486. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.622176
- Berktaş, E. (2009). *1940'lı Yıllarda Türk Sineması*. Kebikeç Dergisi, 27. Sayı, 14.07.2012. S.231-250. Erişim: 14_esinberktas.pdf (wordpress.com)
- Baudrillard, J. (2013). *Tüketim Toplumu*. Çev. Hazal Deliçaylı, Ferda Keskin. Ayrıntı Yayınevi: İstanbul
- Box Office Türkiye (2020). *Filmlerin Yıllık Box Office Verileri*. Erişim Tarihi: 24.01.2021 Erişim: Yıllık - Box Office Türkiye (boxofficeturkiye.com)
- Çam, A. (2020). *Beyoğlu Sinemalarının Dönüşümü ve Sait Faik Abasıyanık Hikâyelerinde Sinema: Yeni Salonlar, Seyirciler ve Deneyimler*. Ankara Üniversitesi İlef Dergisi, 7 (1), 9-38. DOI: 10.24955/ilef.736024
- Çaplı, B. (2002). *Medya ve Etik*. İmge Kitabevi: İstanbul
- Gökmen, E., Gür, H. (2017). *Yazlık Açık Hava Sinemaları: Sinema Mekanlarının Sosyal Bir Alan Olarak İşlevleri*. Erciyes İletişim Dergisi, 5 (2), 2-18. DOI:10.17680/erciyesakademia.304482
- Habertürk (2021). *En pahalı ve en ucuz sinema biletleri nerelerde satılıyor?*. 20.07.2019 Saat 10:49. Erişim Tarihi: 24.01.2021 Erişim: <https://www.haberturk.com/pahali-ve-ucuz-sinema-biletleri-nerede-satiliyor-2506111>
- Kalemci, R.A., Özen Ş. (2011). *Türk Sinemacılık Sektöründe Kurumsal Değişim (1950-2006): Küreselleşmenin "Sosyal Dışlama" Etkisi*. Amme İdaresi Dergisi, 44(1), 51 - 88. Erişim: (PDF) Türk Sinemacılık Sektöründe Kurumsal Değişim (1950-2006): Küreselleşmenin 'Sosyal Dışlama' Etkisi* | Şükrü Özen - Academia.edu
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- KTB, Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). *Türkiye'de Sinema*. TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 12.12.2020 Erişim: Türkiye'de Sinema (ktb.gov.tr)
- Lüleli, Y. (2016). *27 Mayıs Ve 12 Eylül Askeri Darbelerinin Türk Sinema Sektörüne Etkileri*. Muhafazakar Düşünce Dergisi, 13 (49) , 183-208. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakar/issue/52643/694320>
- Özdurak, C. (2020). *Birleşme ve Devralmalar Sonrasında Türkiye Sinema Sektöründeki Oligopolistik Yapı*. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (1), 1-17. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nisantasisbd/issue/55549/727594>
- Scognamillo, G. (2003). *Türk Sinema Tarihi*. Kabalcı Yayınevi: İstanbul
- Sözcü (2021). *Salgın sinema sektörünü de vurdu*. 30 Ocak 2020. Erişim Tarihi: 14 Mart 2021. Erişim: <https://www.sozcu.com.tr/2020/ekonomi/salgın-sinema-sektorunu-de-vurdu-5597174/>
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2020). *81 İl Valiliğine Coronavirüs Tedbirleri Konulu Ek Bir Genelge Daha Gönderildi*. Erişim Tarihi: 14 Aralık 2020 Erişim: <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-koronavirus-tedbirleri-konulu-ek-genelge-gonderildi>
- Tekinalp, Ş. Uzun, R. (2006). *İletişim Araştırma ve Kuramları*. Beta Yayınları: İstanbul

Tüzün, S. (2019). *Multipleks Sinema Salonları ve Türkiye Örneğinde Sinema Sektöründe Değişen Güç Dengeleri*. *sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 85-115. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sinecine/issue/44722/555541>

Uçar İlbuğa, E. (2018). *1960-1970'li Yıllarda Antalya'da Sinema İzleme Deneyimleri*. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 5(1), 61-90. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilef/issue/37303/430942>

WHO, World Health Organization (2020). *Coronavirus/Prevention*. Erişim Tarihi: 10.12.2020 Erişim: [Coronavirus \(who.int\)](https://www.who.int)

Zülfikar, H. (2020). *Gündemi Meşgul Eden Sağlık Terimleri*. *Türk Dili Dergisi*, Mayıs 2020, Yıl: 69, Sayı: 821, 10-16. Erişim: [Hamza-Zülfikar_-_GÜNDEMİ-MEŞGUL-EDEN-SAĞLIK-_7.pdf](#)